Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 21 maja 2015 r.*

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja i wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuł 23 — Umowa prorogacyjna — Wymogi formalne — Elektroniczny przekaz umożliwiający trwały zapis umowy prorogacyjnej — Pojęcie — Warunki ogólne sprzedaży, z którymi można zapoznać się i które można wydrukować za pośrednictwem hiperlinku umożliwiającego ich wyświetlenie w nowym oknie — Technika akceptacji przez „kliknięcie” (click wrapping)

W sprawie C-322/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Krefeld (Niemcy) postanowieniem z dnia 5 czerwca 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 lipca 2014 r., w postępowaniu:

Jaouad El Majdoub

przeciwko

CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Ó Caoimh, C. Toader (sprawozdawca), E. Jarašiūnas i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez A.M. Rouchaud-Joët oraz W. Bogensbergera, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Konfederacji Szwajcarskiej przez M. Jametti, działającą w charakterze pełnomocnika,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: niemiecki.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 23 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1, zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela I").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy J. El Majdoubem, koncesjonariuszem w branży samochodowej (zwanym dalej „powodem w postępowaniu głównym"), a CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH (zwanym dalej „pozwanym w postępowaniu głównym") w przedmiocie sprzedaży samochodu powodowi w postępowaniu głównym na należącej do pozwanego w postępowaniu głównym stronie internetowej.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 17 akapit pierwszy Konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienionej na mocy kolejnych konwencji dotyczących przystąpienia do niej nowych państw członkowskich (zwanej dalej „konwencją brukselską"), stanowi, co następuje:

„Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa związanego niniejszą konwencją powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wyniknąć z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa związanego niniejszą konwencją mają jurysdykcję. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie; lub

b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub

c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają".

4 Zgodnie z motywem 2 rozporządzenia Bruksela I celem tego rozporządzenia jest ujednolicenie przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

5 Motywy 11 i 12 tego rozporządzenia, wyjaśniające zależności pomiędzy różnymi zasadami ustalania jurysdykcji oraz ich cele, mają następujące brzmienie:

„(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

(12) Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości".

6 Motyw 19 tego rozporządzenia stanowi, że należy zapewnić kontynuację pomiędzy konwencją brukselską a niniejszym rozporządzeniem.

7 Artykuł 2 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I ustanawia zasadę ogólną, zgodnie z którą osoby mające miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa lub przynależności państwowej, przed sądy tego państwa członkowskiego.

8 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia, należący do rozdziału II tego rozporządzenia, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału".

9 Tenże rozdział II rozporządzenia zawiera sekcję 7, zatytułowaną „Umowa dotycząca jurysdykcji [Umowa prorogacyjna]". Artykuł 23, należący do tej sekcji, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wyniknąć z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czego[ś] innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie; lub

b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub

c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają.

2. Elektroniczne przekazy umożliwiające trwały zapis umowy są zrównane z formą pisemną".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

10 Powód w postępowaniu głównym, będący koncesjonariuszem w branży samochodowej z siedzibą w Kolonii (Niemcy), nabył za pośrednictwem strony internetowej należącej do pozwanego w postępowaniu głównym, mającego siedzibę w Amberg (Niemcy), samochód elektryczny za bardzo korzystną cenę. Sprzedaż ta została jednak anulowana przez sprzedawcę, który twierdził, że w momencie, w którym samochód miał być przygotowany na potrzeby dostawy kupującemu, stwierdzono, iż był on uszkodzony.

11 Uznając to twierdzenie za zwykły pretekst umożliwiający anulowanie tej sprzedaży, która byłaby niekorzystna dla sprzedającego z powodu niskiej ceny sprzedaży, powód w postępowaniu głównym wytoczył przed Landgericht Krefeld powództwo, w którym domaga się zobowiązania pozwanego do przeniesienia własności tego pojazdu.

12 Powód w postępowaniu głównym podnosi, że jego kontrahentem jest pozwany w postępowaniu głównym, mający siedzibę w Niemczech, a nie jego spółka dominująca, mająca siedzibę w Belgii, i że w związku z tym sąd odsyłający ma jurysdykcję do rozpoznania powództwa.

13 Natomiast pozwany w postępowaniu głównym twierdzi, że sądy niemieckie nie mają jurysdykcji w sprawie. Artykuł 7 dostępnych na jego stronie internetowej ogólnych warunków sprzedaży realizowanych przez Internet zawiera klauzulę prorogacyjną na rzecz sądu w Leuven (Belgia). Ponadto pozwany w postępowaniu głównym podnosi, że nie był on kontrahentem powoda i że była nim jego belgijska spółka dominująca. Uważa on również, że powód w postępowaniu głównym nie mógł o tym nie wiedzieć, ponieważ zażądał on wystawienia faktury bez podatku VAT przez belgijską spółkę dominującą, która to faktura została mu wystawiona z użyciem danych owej spółki dominującej, a powód uiścił cenę pojazdu na konto belgijskie.

14 Nie kwestionując tego sposobu płatności, powód w postępowaniu głównym jest jednakowoż zdania, że klauzula prorogacyjna zawarta w art. 7 ogólnych warunków sprzedaży nie została skutecznie włączona do treści umowy, ponieważ nie dochowano wymogów formy pisemnej określonych w art. 23 ust. 1 lit. a) rozporządzenia Bruksela I. Powód w postępowaniu głównym twierdzi, że strona internetowa pozwanego, na której znajdują się ogólne warunki umów sprzedaży, nie otwiera się automatycznie przy rejestracji ani przy okazji poszczególnych transakcji sprzedaży. Należy bowiem kliknąć na pole ze wskazówką „kliknij tutaj w celu otwarcia w nowym oknie warunków dostawy i płatności” (technika akceptacji przez kliknięcie, tzw. click wrapping). Wymogi przewidziane w art. 23 ust. 2 rozporządzenia są jednak w przekonaniu powoda w postępowaniu głównym spełnione tylko wówczas, gdy okno z ogólnymi warunkami umów sprzedaży otwiera się automatycznie. Ponadto klauzula prorogacyjna jest jego zdaniem nieskuteczna także dlatego, że jest ona arbitralna i stanowi zaskoczenie.

15 Sąd odsyłający pragnie ustalić, czy technika akceptacji przez kliknięcie, za pomocą której kupujący uzyskuje dostęp do ogólnych warunków umów sprzedaży znajdujących się na stronie internetowej poprzez kliknięcie na hiperlink otwierający okno, spełnia wymogi sformułowane w art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I. Jako że warunki te mogą zostać oddzielnie zapisane lub wydrukowane, sąd ów zastanawia się, czy technikę taką można by uznać za przekaz elektroniczny umożliwiający trwały zapis umowy sprzedaży i w związku z tym za mający formę pisemną w rozumieniu tego przepisu. W takim przypadku klauzula prorogacyjna na rzecz sądu belgijskiego byłaby bowiem ważna i Landgericht Krefeld nie byłby właściwy do rozpoznania sporu.

16 Ponadto sąd odsyłający uważa, że kontrahentem powoda w postępowaniu głównym jest spółka mająca siedzibę w Niemczech, a nie jej belgijska spółka dominująca. W konsekwencji, w braku klauzuli prorogacyjnej powództwo o przeniesienie własności, które zostało wytoczone przez tym sądem, powinno zostać wytoczone w Niemczech. Powód ów nie może jednak w opinii tego sądu uważać tej klauzuli za stanowiącą zaskoczenie, ponieważ był on świadomy obecności elementu zagranicznego w ramach zawartej przez siebie umowy sprzedaży i zażądał wystawienia międzynarodowej faktury zawierającej dane tejże spółki dominującej.

17 Sąd odsyłający uważa, że art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I nie wymaga faktycznego wydrukowania czy zapisania klauzuli prorogacyjnej przez jednego z kontrahentów. Uważa on, że przepis ten wymaga jedynie, by dokonanie trwałego zapisu tej klauzuli zostało „umożliwione”. By spełnić wymogi określone w art. 23 ust. 2, przekaz elektroniczny powinien zatem umożliwić taki trwały zapis.

18 Sąd odsyłający jest zdania, że technika akceptacji przez kliknięcie, stanowiąca przedmiot wniesionego przed ów sąd sporu, umożliwia jednocześnie wydruk i zapis ogólnych warunków zawierających klauzulę prorogacyjną, ponieważ tekst tych warunków otwiera się w odrębnym oknie po kliknięciu i może zostać wydrukowany lub zapisany przez kontrahenta. To, czy okno zawierające te warunki ogólne otwiera się automatycznie, czy też nie, nie ma w opinii tego sądu w tym kontekście znaczenia.

19 W tych okolicznościach Landgericht Krefeld postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy tzw. click wrapping spełnia wymogi elektronicznego przekazu w rozumieniu art. 23 ust. 2 rozporządzenia [Bruksela I]?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

20 Poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający pyta w istocie, czy art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że w przypadku umowy sprzedaży takiej jak sporna w postępowaniu głównym, zawartej drogą elektroniczną, która to umowa zawiera klauzulę prorogacyjną, technika akceptacji ogólnych warunków tej umowy przez kliknięcie (tzw. click wrapping) stanowi przekaz elektroniczny umożliwiający trwały zapis tej klazuli w rozumieniu owego przepisu.

21 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, okoliczności stanu faktycznego w postępowaniu głównym charakteryzują się zasadniczo tym, że przed dokonaniem zakupu potencjalny kupujący musi wyraźnie zaakceptować ogólne warunki sprzedaży sprzedającego, zaznaczając odpowiednie pole. Operacja ta nie prowadzi jednak automatycznie do otworzenia dokumentu zawierającego ogólne warunki umowy sprzedawcy, konieczne jest jeszcze dodatkowe kliknięcie na konkretny, przewidziany w tym celu hiperlink.

22 W postępowaniu głównym jest bezsporne, że przedmiotowe warunki ogólne zawierają klauzulę prorogacyjną przewidującą jurysdykcję sądu w Louven dla sporów takich jak ten rozpatrywany w postępowaniu głównym. Powód w postępowaniu głównym jest jednak zdania, że technika akceptacji ogólnych warunków przez kliknięcie nie spełnia wymogów określonych w art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I, ponieważ okno zawierające te warunki nie otwiera się automatycznie przy rejestracji na stronie ani też w trakcie transakcji. W konsekwencji uważa on, że owa klauzula prorogacyjna nie może być wobec niego powoływana.

23 Należy w związku z tym zbadać, czy w takich okolicznościach ważność klauzuli prorogacyjnej – występującej w umowie zawartej drogą elektroniczną w rozumieniu art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I – może zostać podważona w sytuacji, gdy zastosowana została technika akceptacji przez kliknięcie.

24 W kwestii tej należy przypomnieć, że zgodnie z brzmieniem art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I jurysdykcja sądu bądź sądów państwa członkowskiego uzgodniona przez strony jest co do zasady wyłączna. Aby umowa prorogacyjna była ważna, musi ona zostać zawarta w formie pisemnej albo w formie ustnej potwierdzonej na piśmie, albo też w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami, lub – w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać. Zgodnie z art. 23 ust. 2 „elektroniczne przekazy umożliwiające trwały zapis umowy” należy uznać za „zrównane z formą pisemną”.

25 Należy zauważyć, że postanowienia art. 23 rozporządzenia Bruksela I, jeśli chodzi o określone w nich wymogi, należy poddać wykładni ścisłej, ponieważ wyłączają one zarówno jurysdykcję ogólną sądu miejsca zamieszkania powoda, ustanowioną przez art. 2 tego rozporządzenia, jak i jurysdykcje szczególną przewidzianą w jego art. 5–7 (zob. analogicznie wyrok MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 Po pierwsze, art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I wskazuje wyraźnie, że jego zakres zastosowania ogranicza się do wypadków, gdy strony „uzgodniły" określony sąd. Jak wynika z motywu 11 tego rozporządzenia, to właśnie zgodna wola stron uzasadnia pierwszeństwo przyznane, zgodnie z zasadą autonomii woli stron, wyborowi sądu innego niż ten, który byłby ewentualnie właściwy na podstawie tego rozporządzenia (wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 26).

27 W kwestii tej należy przypomnieć, że ponieważ rozporządzenie Bruksela I zastąpiło w stosunkach między państwami członkowskimi konwencję brukselską, dokonana przez Trybunał wykładnia postanowień tej konwencji pozostaje aktualna dla późniejszych przepisów rozporządzenia, jeżeli przepisy tych aktów można uznać za równoważne (zob. w szczególności wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 18).

28 Tak właśnie jest w przypadku art. 17 akapit pierwszy tej konwencji oraz art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I, które zostały zredagowane niemal identycznie (wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 19).

29 Trybunał orzekł zresztą, na gruncie art. 17 akapit pierwszy konwencji brukselskiej, że poprzez uzależnienie ważności klauzuli prorogacyjnej od istnienia „umowy" między stronami postanowienie to nakładało również na sąd rozpoznający sprawę obowiązek ustalenia, czy klauzula przyznająca mu jurysdykcję rzeczywiście została uzgodniona przez strony, co musi nastąpić w sposób wyraźny i jednoznaczny, oraz że funkcją form wymaganych przez ten przepis jest zagwarantowanie ustalenia rzeczywistego uzgodnienia przez zainteresowanych (zob. wyrok MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, pkt 15 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Z tego wynika, że wykładni art. 23 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I należy zatem dokonywać w ten sposób, że podobnie jak to miało miejsce w przypadku art. 17 akapit pierwszy konwencji brukselskiej, jednym z celów tego przepisu jest ustalenie rzeczywistego uzgodnienia przez zainteresowanych (zob. wyrok Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 W niniejszej sprawie, jak wynika z postanowienia odsyłającego, kupujący wyraźnie zaakceptował sporne ogólne warunki sprzedaży sprzedającego, zaznaczając odpowiednie pole na stronie internetowej sprzedawcy.

32 Po drugie, zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I, który stanowi w porównaniu z art. 17 konwencji brukselskiej przepis nowy, dodany w celu uwzględnienia rozwoju nowych technik komunikacji, ważność klauzuli prorogacyjnej takiej jak sporna w postępowaniu głównym może zależeć między innymi od możliwości dokonania jej trwałego zapisu.

33 W kwestii tej z wykładni językowej owego przepisu wynika, że wymaga on istnienia „możliwości" dokonania trwałego zapisu umowy jurysdykcyjnej, przy czym nie ma znaczenia, czy tekst warunków ogólnych został rzeczywiście trwale zapisany przez kupującego przed zaznaczeniem pola wskazującego na zaakceptowanie przez niego tych warunków czy po zaznaczeniu tego pola.

34 Ponadto ze sprawozdania objaśniającego sporządzonego przez profesora Fausta Pocara, dotyczącego Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Lugano w dniu 30 października 2007 r. (Dz.U. 2009, C 319, s. 1, pkt 109), wynika jednoznacznie, że testem na to, czy zawarty w tym przepisie wymóg formalny został spełniony, jest „sprawdzenie, czy możliwy jest trwały zapis przekazu elektronicznego przez jego wydrukowanie, zapisanie go na taśmie lub dysku lub zachowanie w inny sposób", i że ma to miejsce, „nawet jeżeli w rzeczywistości nie dokonano takiego trwałego zapisu", co oznacza, że „zapis nie jest wymagany jako warunek formalnej ważności lub istnienia klauzuli".

35 Wniosek ten znajduje również potwierdzenie w wykładni historycznej i teleologicznej art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I. Zgodnie z uzasadnieniem projektu rozporządzenia Rady w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, przedstawionego przez Komisję w Brukseli w dniu 14 lipca 1999 r. [COM(1999) 348 wersja ostateczna], celem tego przepisu jest bowiem, by wymóg zgody „w formie pisemnej" albo „w formie ustnej potwierdzonej na piśmie" nie podważał ważności klauzuli prorogacyjnej zawartej w formie innej niż pisemna, której treść może jednak zostać wyświetlona na ekranie.

36 Przepis ten ma zatem na celu zrównanie pewnych form przekazu elektronicznego z formą pisemną, by ułatwić zawieranie umów drogą elektroniczną, ponieważ przekaz odnośnych informacji następuje również wtedy, gdy mogą one zostać wyświetlone na ekranie. Aby transmisja elektroniczna mogła zapewnić takie same gwarancje, w szczególności w kontekście przeprowadzania dowodów, wystarczy by istniała „możliwość" dokonania zapisu i wydrukowania informacji przed zawarciem umowy.

37 Co prawda dokonując wykładni art. 5 ust. 1 dyrektywy 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz.U. L 144, s. 19), zgodnie z którym to przepisem konsument musi „otrzymać" pewne informacje „w formie pisemnej lub na innym trwałym […] nośniku", Trybunał orzekł w pkt 51 wyroku Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419), że praktyka handlowa polegająca na udostępnianiu konsumentowi informacji przewidzianych w tym przepisie wyłącznie za pomocą hiperlinku na stronie internetowej danego przedsiębiorstwa nie spełnia wymogów ustanowionych we wskazanym przepisie, gdyż informacje te nie zostały „przekazane" przez to przedsiębiorstwo ani nie zostały „otrzymane" przez konsumenta w rozumieniu tego przepisu, a strona internetowa taka jak będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym nie może być uznana za „trwały nośnik" w rozumieniu rzeczonego art. 5 ust. 1.

38 Należy jednakże stwierdzić, że wykładnia ta nie może zostać zastosowana do art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I, ponieważ zarówno brzmienie art. 5 ust. 1 dyrektywy 97/7, które wyraźnie wymaga przekazania informacji konsumentowi na trwałym nośniku, jak i cel tego przepisu, polegający w szczególności na ochronie konsumentów, są inne aniżeli w przypadku rzeczonego art. 23 ust. 2.

39 W postępowaniu głównym jest bezsporne, że technika akceptacji przez kliknięcie stwarza możliwość wydrukowania i zapisania tekstu przedmiotowych warunków ogólnych przed zawarciem umowy. W związku z tym okoliczność, że strona internetowa zawierająca te warunki ogólne nie otwiera się automatycznie przy rejestracji na stronie internetowej ani przy okazji poszczególnych transakcji sprzedaży, nie może podważać ważności umowy jurysdykcyjnej.

40 W świetle powyższych rozważań na przedstawione pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, iż art. 23 ust. 2 rozporządzenia Bruksela I należy interpretować w ten sposób, że w przypadku umowy sprzedaży takiej jak ta sporna w postępowaniu głównym, zawartej drogą elektroniczną, która to umowa zawiera klauzulę prorogacyjną, technika akceptacji ogólnych warunków tej umowy przez kliknięcie (tzw. click wrapping) stanowi przekaz elektroniczny umożliwiający trwały zapis tej klauzuli w rozumieniu owego przepisu, jeżeli technika ta stwarza możliwość wydrukowania i zapisania tekstu przedmiotowych warunków ogólnych przed zawarciem umowy.

W przedmiocie kosztów

41 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 23 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w przypadku umowy sprzedaży takiej jak sporna w postępowaniu głównym, zawartej drogą elektroniczną, która to umowa zawiera klauzulę prorogacyjną, technika akceptacji ogólnych warunków tej umowy przez kliknięcie (tzw. click wrapping) stanowi przekaz elektroniczny umożliwiający trwały zapis tej klauzuli w rozumieniu owego przepisu, jeżeli technika ta stwarza możliwość wydrukowania i zapisania tekstu przedmiotowych warunków ogólnych przed zawarciem umowy.

Podpisy